

“Jo estic pel pacte i no pel contracte”

Discurs del Molt Honorable president de la Generalitat de Catalunya, **José Montilla**, amb motiu del Ple específic sobre l'Estatut, del dia 16 de juliol de 2010

Gràcies, senyor president. Senyores i senyors diputats, estem en una hora greu de Catalunya, una hora greu i exigent. És una hora greu perquè una decisió legal del Tribunal Constitucional ha esmenat l'acord assolit entre el Parlament de Catalunya i les Corts Generals per aprovar l'Estatut d'autonomia de Catalunya. És una hora greu perquè la voluntat manifestada pel poble de Catalunya en el referèndum de l'Estatut, ara fa quatre anys, ha estat alterada i, a judici de molts, menystinguda. És una hora greu perquè aquesta decisió del Tribunal Constitucional ha anat acompanyada d'una actitud hostil d'una part de la classe política i de la societat espanyola vers les legítimes aspiracions catalanes de reconeixement nacional i de progrés de l'autogovern. És una hora greu perquè s'ha posat en qüestió la possibilitat de renovar la relació entre Catalunya i Espanya millorant-ne l'encaix a través dels procediments i dels instruments democràtics previstos per la Constitució espanyola de 1978.

I al mateix temps també és una hora exigent. És una hora exigent perquè requereix de les institucions catalanes, de les forces polítiques democràtiques, de la ciutadania, del conjunt de la nostra societat, una resposta a l'alçada de les circumstàncies històriques. És una hora exigent perquè la nostra resposta ha de conjugar la determinació col·lectiva de defensa de l'autogovern de Catalunya, en els termes pactats, aprovats i ratificats, amb la intel·ligència necessària per evitar que aquesta crisi institucional i política agreugi encara més la difícil situació que vivim a causa de la crisi econòmica. Aquesta és una hora exigent perquè requereix, en relació a la gravetat del problema suscitat, una resposta adequada també per part de les institucions democràtiques de l'Estat espanyol –del Govern, de les Corts Generals–, que en el seu moment van creure en la constitucionalitat de l'Estatut i hi van votar a favor. Una hora exigent perquè l'aprovació de l'Estatut, el 2006, no va ser una concessió d'Espanya a Catalunya; va ser un pacte polític entre els representants legítims de la sobirania del poble de Catalunya i els representants legítims de la sobirania del conjunt d'Espanya, un pacte que inclou, naturalment, els ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

El Ple extraordinari sobre l'Estatut del dia 16 de juliol, es va dur a terme a petició del president José Montilla
Foto: Xavier Prat

De manera que el poble català ha aprovat, podríem dir, tres vegades l'Estatut vigent: a través dels seus representants al Parlament –la proposta inicial–, a través dels seus representants a les Corts i, directament, a través del referèndum celebrat el 18 de juny de l'any 2006. No hauria de sorprendre ningú fora de Catalunya, per tant, la indignació que provoca la decisió de l'Alt Tribunal.

És obvi que la sentència del Tribunal Constitucional ha de ser acatada des d'un punt de vista legal. No seré jo, com a president de la Generalitat, qui cridi a la rebel·lia, transgredint els límits del que ha de ser el capteniment institucional, potser repetint episodis estèrils del nostre passat. Però és evident també que la situació originada per la sentència planteja d'entrada un problema democràtic: com restituir la voluntat popular expressada per les institucions i la ciutadania.

Aquesta restitució és la que hem de reclamar, és la que tenim dret a reclamar; és el que vam reclamar el dissabte 10 de juliol, manifestant-nos pels carrers de Barcelona, de la capital de Catalunya, en un clam emocional, massiu i cívic d'indignació democràtica. Una indignació democràtica tant pel fons d'una decisió que malmet aspectes sensibles de l'Estatut com, sobretot, per les formes mostrades en un llarg procés farcit d'anomalies.

Als catalans ens han fet un tort en mutilar, censurar i interpretar l'Estatut, però, a més, per la manera com ho han fet, percebem que se'ns ha menystingut, que ens han faltat al respecte. Una falta al respecte que ja vam sentir al llarg del procés de tramitació estatutari i que va denunciar en el seu moment el president Pasqual Maragall afirmant, en un discurs que alguns de vostès recordaran, al Senat, fa gairebé cinc anys. Deia, el president Maragall: «Cataluña» –en castellà, era al Senat– «pide respeto para su proceso de reforma, el mismo respeto con el que Cataluña ha actuado y seguirá actuando. Respeto para la tramitación de esta propuesta, que se hace siguiendo escrupulosamente los procedimientos establecidos en la Constitución y en el actual Estatuto.»

Malauradament, aquella petició va ser com predicar en el desert. Vam veure com es multiplicaven actituds i fets poc respectuosos amb les nostres aspiracions. Ens han faltat al respecte aquells qui van presentar un recurs contra l'Estatut de Catalunya i no ho van fer contra altres estatuts amb disposicions idèntiques a les recorregudes en el nostre. Ens han faltat al respecte grups i persones que han propiciat o tolerat una campanya indigna contra l'Estatut i contra tot allò que vingués de Catalunya. Ens han faltat al respecte determinats altaveus que han llançat les seves infàmies sobre el nostre model lingüístic o sobre l'aportació solidària de Catalunya al finançament del conjunt de l'Estat. Ens han faltat al respecte aquells que han maniobrat per alterar la composició del Tribunal Constitucional. Ens han faltat al respecte aquells que han impedit la seva renovació en temps i forma. Ens han faltat al respecte aquells que ara voldrien que la gent oblidés el seu paper motor del conflicte institucional i polític creat i que tant ha malmès els llaços emocionals entre Catalunya i el conjunt de pobles d'Espanya. Ens falten al respecte quan volen reduir les nostres aspiracions a una qüestió administrativa, ignorant la seva profunda càrrega simbòlica i identitària. I tampoc no han sabut estar a l'alçada els qui es vanagloriaven d'haver passat el ribot per l'Estatut presentat per Catalunya i ara minimitzen el fet que el Tribunal Constitucional hagi censurat tot allò que vam votar perquè ho consideraven ajustat a la Constitució.

Tot plegat constitueix una desconsideració cap a les nostres institucions democràtiques i cap a la societat catalana, que han manifestat les seves aspiracions observant les regles del joc establertes. El que hem proposat i aprovat ho hem fet apel·lant a un esperit constitucional obert i integrador i respectant les regles del joc democràtic. En la negativa a considerar la constitucionalitat de l'Estatut en la seva integritat hi veig una vulneració del pacte estatutari i, anant més lluny, també una degradació d'aquell esperit obert sobre el qual es va edificar el pacte constitucional.

Per això crec que tenim tot el dret a reaccionar en els tres nivells en què ho estem fent: l'emocional, el jurídic i el polític. Tenim dret a expressar la nostra indignació, tenim dret a reclamar respecte i volem, sobretot, exigir el compliment del que vam pactar. Després d'exercir el nostre dret a protestar, a reclamar i a exigir, com va fer el poble de Catalunya sortint al carrer com poques vegades ho havia fet, ens hem de plantejar, amb la màxima serenitat i el màxim rigor possibles, quin camí seguir a partir d'ara. Com ha dit encertadament el president Jordi Pujol, la resposta a la sentència del Tribunal Constitucional, més enllà

Als catalans ens han fet un tort en mutilar, censurar i interpretar l'Estatut, però, a més, per la manera com ho han fet, percebem que se'ns ha menystingut, que ens han faltat al respecte

de l'expressió emocional del rebuig, s'ha d'articular de diverses maneres i s'ha de traduir políticament en diferents etapes.

Però per fer-ho cal destriar amb cura els problemes de diversa índole que planteja la decisió del Tribunal. És necessari distingir per clarificar i per poder actuar amb més intel·ligència. Entenc que ens trobem davant de tres tipus de problemes, de naturalesa diversa i que necessiten plantejaments i respostes d'abast conceptual i temporal ben diferents. Es tracta de la relació entre Catalunya i Espanya, del problema democràtic derivat de la confrontació de legitimitats i, també, de com aplicar l'Estatut vigent i recuperar-ne els aspectes esmenats.

És molt probable que les respostes de les forces que hem defensat l'Estatut a aquestes qüestions no siguin coincidents, perquè els objectius de les forces polítiques catalanes pel que fa al futur de l'encaix o de la relació de Catalunya amb Espanya són molt diferents. De tota manera, en tant que problema d'avui, estic segur que hauria d'haver-hi marge suficient per definir i acordar un full de ruta compartit. Perquè, si del que es tracta és de definir com aplicar l'Estatut i com recuperar-ne els aspectes esmenats, crec que podem i hem de trobar un terreny compartit que ens permeti ser efectius, i ser-ho en un termini no massa llarg de temps, i evitar així decebre la ciutadania. Temps hi haurà també de contrastar propostes, models i horitzons per al país i per al nostre autogovern quan les diferents forces polítiques competiran d'aquí a uns mesos davant la ciutadania. Però aquest és un debat que no correspon al moment present, i farem bé tots procurant resistir la temptació de posar l'interès legítim, absolutament legítim, dels partits davant de l'exigència de defensar l'esperit i la lletra de l'Estatut. Voldria tractar, a continuació, amb una mica més de deteniment, els tres problemes que tenim plantejats i com crec que els hauriem d'abordar.

Si del que es tracta és de definir com aplicar l'Estatut i com recuperar-ne els aspectes esmenats, crec que podem i hem de trobar un terreny compartit que ens permeti ser efectius en un termini no massa llarg de temps, i evitar així decebre la ciutadania

La relació Catalunya-Espanya. Sens dubte la sentència del Tribunal Constitucional i les vicissituds connexes influiran i marcaran, a partir d'ara, la relació entre Catalunya i Espanya. Influiran en els ànims col·lectius, en la conformació de voluntats, en les expectatives de futur, en el grau de confiança en aquesta relació.

No es tracta d'un problema d'ara, òbviament. Es tracta d'una qüestió de fons que travessa la nostra història contemporània, des del moment que els catalans prenem consciència de la posició insatisfactòria que ocupem a Espanya i el catalanisme es planteja l'objectiu de transformar-la. Es tracta del que s'ha convingut a definir com «l'encaix» de Catalunya a Espanya i que des de Catalunya s'entén com el reconeixement i respecte necessaris envers la nostra identitat nacional, cultural i lingüística, singular i diferenciada, i la possibilitat d'autogovernar-nos en el marc d'un Estat espanyol que accepti, empari, animi i defensi la seva pluralitat constitutiva.

Seguir construint la nació catalana, aconseguir i exercir l'autogovern: aquests han estat els objectius del catalanisme, al costat d'una voluntat manifesta de participar activament en la construcció d'un projecte col·lectiu amb els altres pobles d'Espanya. Aquesta ha estat l'aspiració mantinguda des dels seus orígens, des dels seus inicis, pel moviment catalanista, un moviment plural i transversal que ha conegut èxits i fracassos durant el segle XX i que, des d'una perspectiva històrica, podríem afirmar que ha iniciat el segle XXI amb un grau de satisfacció dels seus objectius inicials, que Catalunya endins qualificarien de notable: hem salvat la nostra identitat, la nostra cultura i la nostra llengua; hem consolidat la nostra consciència nacional, i hem estat exercint, pacíficament, l'autogovern des de fa més de trenta anys.

S'ha de reconèixer aquesta realitat i s'ha d'admetre que aquest progrés ha estat possible gràcies al restabliment de la Generalitat amb el president Tarradellas, gràcies a una constitució que ha fet viable l'autogovern, concretat a Catalunya en els Estatuts de 1979 i de 2006.

S'ha de reconèixer també que, al costat d'aquesta realitat, d'aquesta realitat positiva, hi conviu una insatisfacció sobre l'evolució de l'Estat autònom i sobre el tractament rebut per Catalunya en aquest marc, al llarg de tres dècades, molt especialment en el tombant de segle, entre els anys 2000 i 2004. Una insatisfacció centrada en les limitacions institucionals, competencials i financeres de l'autogovern i, sobretot, en l'insuficient reconeixement de la singularitat nacional de Catalunya.

El motor de l'aspiració catalanista és un sentiment majoritari i transversal que sorgeix de la societat
Foto: David Tortosa

Amb èxits i fracassos, amb encerts i amb errors, aquest ha estat el camí elegit pel corrent central del catalanisme durant més d'un segle i, tal com jo ho entenc, aquest és un camí que el poble de Catalunya va ratificar en el referèndum del 8 de juny de l'any 2006. Un camí que cal seguir, mentre la majoria del poble de Catalunya així ho vulgui i ho decideixi.

Cal deixar molt clar que aquesta aspiració catalanista depassa el simple joc polític convencional, és una aspiració que no serà possible aconseguir mitjançant el simple joc de majories i minories polítiques o d'aliances conjunturals. El seu motor és un sentiment majoritari i transversal que sorgeix de la societat. La seva força resideix en la integració de sensibilitats polítiques i socials diverses. La seva operativitat es multiplica, quan es produeix l'acord ampli de les forces polítiques del país que permet negociar, en una bona posició, amb les institucions de l'Estat.

Possiblement, aquí, rau bona part del malentès amb Espanya, en la nostra dificultat per fer entendre –o en la seva negativa a entendre– que no estem parlant de qüestions administratives ni de pactes polítics conjunturals, sinó d'una qüestió que demana una predisposició i una cultura democràtica que admeti la pluralitat nacional, cultural i lingüística d'Espanya, una pluralitat que el fet que no la sentim amb la mateixa intensitat una part de les comunitats no resta ni un àtom de força i de raó als que sí que la sentim, la volem i l'exigim. I el fet d'admetre aquesta realitat ha de configurar, d'una altra manera, tant la cultura política com el marc institucional de l'Estat espanyol.

En definitiva, si Espanya vol donar una solució al secular «problema català», ha d'estar disposada a canviar, començant per admetre que es tracta no del problema d'uns quants, sinó d'un problema constitutiu de la seva pròpia essència; un problema de reconeixement democràtic de la realitat plural nacional d'Espanya; Espanya no canviarà fins que no canviï la manera com es presenti, s'expressi i es consideri aquest problema des de la capital i des dels diferents nuclis de poder polític i mediàtic.

Tant a Madrid com al conjunt del país, hi ha veus potents que conformen l'estat amic i d'opinió de bona part dels espanyols en relació amb Catalunya, les seves institucions i la seva voluntat col·lectiva.

Hi ha, a Espanya, qui nega el problema, perquè considera que no té entitat política, que es tracta d'un problema inventat, gairebé metafísic i, per tant, insoluble. És una nova manera de tornar a la coneguda tesi orteguiana de la «conllevància» que ens condemna o ens condemnaria a un malestar crònic i a sentir que vivim en el marc de l'Estat en una situació d'inferioritat. També és una manera de no assumir que es tracta d'un problema d'Espanya, com molts hem estat dient des de Catalunya, molts, des de fa temps.

Entenc que Catalunya ha plantejat aquesta qüestió amb lleialtat, que ha fet reiterats esforços per explicar el fonament i l'abast de la seva demanda de reconeixement, però val a dir que hem arribat al punt

que Catalunya mostra també símptomes de fatiga, sobretot quan veu, després de tant esforç, que nuclis que conformen un sentiment espanyol força estès no semblen massa interessats a correspondre-hi.

Precisament, aquest cansament és el que està alimentant, a Catalunya, una desafecció sentimental i política que hauria de preocupar, seriosament, els responsables institucionals, polítics, econòmics i socials d'Espanya. Jo mateix ho vaig advertir, parlant com a president, a Madrid mateix, ja al novembre de l'any 2007, i, francament, resulta sorprenent veure no ja l'hostilitat d'una minoria radical i estrepitosa, que hi és i que es fa sentir, sinó també la indiferència d'una majoria confiada en una suposada immutabilitat de la realitat espanyola.

L'animadversió o la indiferència de l'altre són el pitjor punt de partida si es vol resoldre adequadament un problema agut. I aquesta és la pitjor hipòtesi que es podria verificar, des del meu punt de vista. Possiblement, hi ha qui vol creure's que el problema no existeix, a la vegada que confia en els nostres errors o en la nostra incapacitat per no veure'ns en la necessitat, òbviament, d'afrontar-lo. Ho deixo aquí i plantejat en aquests termes, com una reflexió que crec ineludible a Catalunya, a Madrid i també a la resta d'Espanya i crec que és inseparable del plantejament que ens cal fer a l'hora d'abordar com resollem, de forma concreta, el problema creat per la sentència del Tribunal Constitucional.

Ja he dit abans que és lògic que es proposin respostes ben diferents per part de les forces que van treballar per un estatut que, ara, el Tribunal Constitucional ha retallat, perquè els objectius de les forces polítiques catalanes, pel que fa al futur de la relació o l'encaix de Catalunya amb Espanya, són molt diferents.

L'animadversió o la indiferència de l'altre són el pitjor punt de partida si es vol resoldre adequadament un problema agut

De tota manera, en tant que problema d'avui, estic segur que s'hauria de poder definir i acordar un full de ruta compartit i és responsabilitat nostra abordar, avui, els problemes del present, tant com ho és oferir als nostres conciutadans horitzons engrescadors i plausibles per al futur de Catalunya.

Vull fer esment, breument, també al segon tema de fons, el problema democràtic derivat de la confrontació de legitimitat entre les institucions democràtiques i el Tribunal Constitucional.

No és un problema nou, però sí que s'ha manifestat amb tota la seva intensitat en el cas de l'Estatut, perquè és la primera vegada que el Tribunal Constitucional ha hagut de dictaminar sobre una llei aprovada pel vot popular en referèndum.

Les sospites sobre la parcialitat del Tribunal i sobre la seva vulnerabilitat a les pressions externes no han fet altra cosa que créixer, des del moment que el Partit Popular va decidir presentar el seu recurs contra l'Estatut.

No és moment de tornar a recordar els episodis viscuts. És moment de constatar el dany causat i de procedir, en la mesura del possible, a la seva reparació. Per això vam prendre iniciatives per a la renovació immediata del Tribunal Constitucional i per reformar la llei que el regula, per evitar processos tan dilatats i convulsos com els que hem hagut de patir.

Però crec que també és necessari i oportú obrir una reflexió de fons sobre les relacions entre les institucions democràtiques i les institucions de control judicial. Com vostès saben, és un problema de fons que acompanya, polèmicament, el naixement i el desenvolupament de les democràcies, que ha tingut episodis, fins i tot, històrics de gran ressò com la confrontació, en el seu moment, del president Roosevelt i del Tribunal Suprem dels Estats Units, arran de la legislació del «New Deal», que, en l'àmbit doctrinal, es planteja la tensió entre les institucions majoritàries i les institucions contramajoritàries, entre autogovern democràtic i restriccions institucionals a la democràcia.

En el nostre cas, aquesta tensió és encara més rellevant, perquè, a la pràctica de l'Estat autònom, s'ha convingut la necessitat d'arbitrar les tensions i els conflictes entre centre i perifèria, entre les institucions centrals de l'Estat i les autonomies. Una relació que és desigual i asimètrica i que, per compensar-la, requeriria disposar d'una institució arbitral, realment, independent.

No és tampoc la meua intenció fer, ara, una valoració del protagonisme del Tribunal Constitucional en la configuració de l'Estat de les autonomies, tot i que ha contribuït de manera indubtable a precisar l'abast d'alguns dels seus elements bàsics. El Tribunal Constitucional no havia pretès mai, fins ara, tenir un paper fonamental en la definició del model d'Estat, no li corresponia i no li correspon.

Tampoc és, ara, el moment ni aquest és el lloc adient per plantejar les conseqüències de portar fins al final la reflexió que he apuntat, però no tinc cap dubte que la reforma del Tribunal Constitucional és necessària, podria dir «imprescindible», per millorar la nostra qualitat democràtica per evitar situacions de contraposició flagrant amb la voluntat democràtica i per garantir un tractament equitatiu als interessos de les autonomies.

La sentència del Tribunal Constitucional sobre els recursos contra l'Estatut ha fet créixer entre nosaltres aquesta percepció de baixa qualitat democràtica i alguns ja fa temps que advertim de les conseqüències negatives no tant d'una o altra sentència com del simple fet que cap tribunal sentenciés sobre una llei referendada per la sobirania popular, malgrat que s'hagi fet amb la llei al seu favor.

Passem, ara, a tractar el nucli del debat que, avui, tenim plantejat. Què fem amb l'Estatut tal com ha quedat, després del seu pas pel Tribunal Constitucional? I transcendint aquesta pregunta, quina és la resposta que som capaços de donar en forma d'actuació política compartida o no al poble de Catalunya, a la societat catalana?

Ens cal, primer, disposar d'un diagnòstic precís de les conseqüències de la sentència sobre la mateixa llei, sobre el mateix Estatut. Un diagnòstic que crec que ha de començar per la part positiva, és a dir, per determinar tot el que podem seguir fent amb l'Estatut, un estatut en vigor que hem estat desplegant a bon ritme, des de fa quatre anys, i que apliquem amb tota normalitat.

Certament, el Tribunal Constitucional, amb la seva sentència, salva el cos central de l'Estatut, en confirmar, en gran mesura, la seva constitucionalitat. Podem afirmar que no s'ha aconseguit l'objectiu d'invalidar l'Estatut, tal com pretenien els seus impugnadors, tal com reclamen els magistrats més conservadors del Tribunal Constitucional amb els seus vots particulars i tal com reclamaven també els sectors més durs de la dreta política i mediàtica espanyola amb els seus comentaris i posicionaments editorials; només cal recordar que els recurrents impugnaven més de la meitat dels preceptes estatutaris.

Per tant, l'Estatut segueix vigent i plenament operatiu, amb la seva carta de drets i deures, amb les seves millores competencials consolidades, conservant els nous àmbits materials, eixamplant així l'espai legislatiu del nostre autogovern; amb les possibilitats de participar en l'exercici de determinades competències estatals, o amb el nostre propi règim lingüístic, que confirma la validesa del model i per tant la utilització del català com a llengua vehicular a l'ensenyament, amb el nou model de finançament.

Per entendre'ns, cap nova competència transferida s'ha de retornar, ni s'ha de revisar l'acord de finançament, ni s'ha de modificar el nostre model escolar, i la llengua catalana seguirà sent la dels mitjans de comunicació públics de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

No hem de desfer la feina feta en aquests quatre anys d'aplicació de l'Estatut, durant els quals s'ha desplegat normativament, amb una cinquantena de lleis aprovades pràcticament; s'han transferit competències tan rellevants com la inspecció de treball, la gestió del servei ferroviari de rodalia, l'expedició del primer permís de treball dels immigrants o l'ordenació del territori i algunes altres; s'ha aprovat i ha entrat en vigor el nou model de finançament.

És a dir, l'Estatut, malgrat les esmenes del Tribunal Constitucional, segueix sent un instrument útil per al nostre autogovern. I això crec que tinc, que tenim el dret de dir-ho i de dir-ho ben clar, per sortir també al pas d'afirmacions apocalíptiques que pretenen fer creure a la ciutadania que l'Estatut ha desaparegut, que ha quedat reduït a un simple paper mullat.

Cap nova competència transferida s'ha de retornar, ni s'ha de revisar l'acord de finançament, ni s'ha de modificar el nostre model escolar, i la llengua catalana seguirà sent la dels mitjans de comunicació públics

Ara bé, un cop precisat que l'Estatut manté una part important del seu potencial, cal que parem atenció a les anul·lacions i limitacions que per la via interpretativa ens imposa el Tribunal Constitucional amb la seva sentència, i cal que avaluem què són i què suposen aquestes limitacions.

En primer lloc, crec necessari ressaltar la intencionalitat política de fons que traspuja la decisió de l'Alt Tribunal. És precisament aquesta manifesta intencionalitat política la que fa que aquesta sentència, des del meu punt de vista, provoqui tant rebuig. Perquè el Tribunal, en comptes de procurar comprendre i respectar la intenció del legislador, pretén imposar la seva pròpia visió de l'Estatut autonòmic; una visió reticent cap al lògic desenvolupament i enfortiment d'un Estat descentralitzat i complex que la Constitució de 1978 fa possible, i una visió que a més entra en contradicció amb anteriors interpretacions del mateix Tribunal Constitucional.

L'informe del grup d'experts, al qual vull agrair públicament la seva feina, diu a aquest respecte: «La sentència no aplica la seva reiterada doctrina sobre el principi de deferència cap al legislador, que en aquest cas encara s'hauria d'haver aplicat de forma més exquisida per la funció constitucional de l'Estatut i pel plus de legitimitat que deriva del procediment de la seva elaboració i aprovació.»

Es pot dir que la decisió del Tribunal és irresponsablement excoent, que no ha ponderat les conseqüències històriques del pas que ha donat, ni ha tingut en compte la realitat social de Catalunya

Amb la sentència, el Tribunal Constitucional fa una intervenció política, extralimitant-se en voler imposar la seva pròpia concepció per damunt del legislador, posant així en qüestió el pacte polític assolit entre les institucions centrals de l'Estat i la Generalitat, i adoptant la figura impròpia del legislador negatiu. I quina és aquesta visió que pretén imposar? La trobem explícitament en la seva doctrina sobre la nació, en no admetre el reconeixement de Catalunya com a nació, en negar el respecte al sentiment d'identitat nacional manifestat pel Parlament de Catalunya; una negació emfàtica, expressada amb una retòrica recarregada, dirigida a destacar reiteradament la nació espanyola com l'única sobirana, de manera, a més a més, absolutament gratuïta, ho podem dir així. Amb el seu correlat en el cas de la llengua, en considerar la llengua castellana com l'única de què es pot exigir el coneixement.

Sembla que d'aquesta manera es volgués tancar la porta a una interpretació de l'Estatut autonòmic en termes més plurinacionals, plurilingüístics i pluriculturals; una interpretació que, portada a l'extrem, faria impossible la integració de la realitat nacional de Catalunya en el marc constitucional.

En aquest sentit es pot dir que la decisió del Tribunal és irresponsablement excoent, que no ha ponderat les conseqüències històriques del pas que ha donat, ni ha tingut en compte la realitat social de Catalunya. Aquesta sensibilitat històrica i social seria exigible en un òrgan jurisdiccional de tanta rellevància.

En consonància amb aquesta visió es vol rebaixar també la posició constitucional de l'Estatut. L'informe dels nostres experts ho afirma taxativament en les seves conclusions quan diu: «La sentència debilita significativament la funció constitucional de l'Estatut d'autonomia i en substitueix el seu paper en el bloc de la constitucionalitat pel del mateix Tribunal.»

I més endavant, segueix l'informe tot afirmant que «la sentència tracta sovint l'Estatut com una llei merament autonòmica, a través de la qual la comunitat autònoma pretendria imposar a l'Estat obligacions i mandats, i oblida que és una norma estatal fruit d'un pacte polític entre el Parlament de Catalunya, la Generalitat i l'Estat».

És a dir, s'ha produït una regressió en la doctrina del mateix Tribunal Constitucional, que sembla expulsar l'Estatut del bloc de constitucionalitat. Ho sembla. Sembla que no s'admeti la funció d'estímul que l'Estatut volia representar per a la innovació de l'Estat autonòmic en el seu conjunt. A la vista d'aquest plantejament, no és gens d'estranyar que la sentència estigui feta des de la desconfiança i, per tant, plena de prevencions injustificades vers el legislador; prevencions que sobretot es con-

creten en una lectura de la tipologia competencial que invalida la intenció primigènica de l'Estatut d'establir una garantia plena del nostre autogovern i en la pèrdua també de garanties concretes en determinats àmbits.

D'aquesta manera es limita seriosament la capacitat de l'Estatut per aprofundir l'autogovern i es deixa aquesta possibilitat, de nou, a mans de la negociació amb el Govern de l'Estat i, per tant, sotmesa a les contingències de l'evolució política.

En resum, la sentència del Tribunal Constitucional produeix un resultat ambivalent: per una banda, podem dir que no afecta les parets mestres del nostre autogovern, però, per l'altra, condiciona seriosament les possibilitats d'engrandir-lo. Denota i deixa sembrat un pòsit de desconfiança en les relacions entre les institucions de la Generalitat i les institucions centrals de l'Estat que serà difícil i costós superar. Al final en referiré de nou a aquesta qüestió de la confiança.

Com he dit en tot moment crec que la nostra resposta ha de saber conjujar alhora el respecte de la voluntat popular, la defensa de l'autogovern, l'acompliment del pacte polític i el respecte a l'Estat de dret. Perquè només una resposta formulada des de la màxima unitat possible, serena, constructiva i confiada en la nostra força tindrà l'eficàcia política de defensar l'autogovern i l'eficàcia social de preservar la cohesió del país; una resposta guiada per la voluntat de no renunciar a la satisfacció plena de les aspiracions d'autogovern contingudes en l'Estatut, tal com vaig dir hores després de conèixer la resolució del Tribunal.

També vaig dir, ja des del moment en què es va recórrer l'Estatut, que la meua norma de conducta en el cas que el Tribunal Constitucional estimés alguns dels aspectes del recurs estaria presidida per l'objectiu de salvar el pacte polític en què es fonamenta l'Estatut, el pacte polític assolit entre el Parlament de Catalunya i les Corts Generals i entre les forces polítiques que van donar suport a l'Estatut amb els seus vots. La preservació d'aquest pacte polític i l'exigència del seu compliment amb total lleialtat institucional és la principal garantia que la voluntat de millora de l'autogovern concretada en l'Estatut no podrà ser ignorada o rebaxada.

Penso que cal exigir ara aquesta garantia; cal fer valdre el pacte estatutari. I això implica dialogar amb els principals responsables de les institucions de l'Estat i de les forces polítiques representades també a les Corts Generals, per plantejar la necessitat –l'obligació, diria jo– d'assumir conjuntament les conseqüències polítiques i jurídiques de la sentència i per proposar altres vies per donar compliment al contingut del pacte subscrit. Per tant, doncs, exigència, diàleg i negociació. Per començar, amb el president del Govern d'Espanya.

Crec que aquesta és l'obligació del president de la Generalitat com a màxima autoritat institucional de Catalunya, una obligació derivada del deure ineludible de dirigir l'autogovern amb l'instrument de què es disposa.

Ara bé, crec necessari que el diàleg vagi més enllà de l'acompliment del pacte estatutari, per emmarcar-se en la necessitat de reforçar el pacte constitucional i revifar, per tant, l'esperit constitucional obert i integrador, apel·lant legítimament a l'esperit de la Constitució del 78 que vam respectar amb el procés estatutari i que ara hem vist rebaxat i menystingut.

Crec que no podem rebaixar la nostra aspiració a ser reconeguts com a nació; les garanties de l'adequada dotació financera d'infraestructures, d'inversió, de participació en centres de decisió, que ens han de permetre seguir sent un país pròsper, que, cal recordar-ho, és la gran locomotora també d'Espanya; la determinació a fer sentir la nostra veu i la nostra llengua en les institucions espanyoles i europees; la nostra exigència de sentir-nos reconeguts en les institucions comunes de l'Estat.

I tot això s'ha de fer començant a negociar amb el Govern espanyol la modificació de determinades lleis estatals, tal, també, com es suggereix en l'informe del grup d'experts, que apunta la possibilitat de modificar-ne més d'una desena; o bé mitjançant la utilització, en casos específics, dels articles 150.1 o 150.2 de la Constitució. I seguir vetllant pel compliment satisfactori dels acords adoptats en ferm, com el del nou model de finançament o el del compromís sobre les inversions de l'Estat en infraestructures a Catalunya, utilitzant a fons els instruments de relació bilateral i impulsant noves iniciatives legislatives per reconèixer efectivament la pluralitat cultural i lingüística d'Espanya.

La manifestació del 10 de juliol va finalitzar a la Plaça Tetuan de Barcelona
Foto: David Tortosa

Sóc conscient que aquesta negociació l'hem de fer sense la garantia jurídica que l'Estatut ens proporcionava i que ara el Tribunal ens nega, i que, per tant, el resultat d'aquesta negociació depèn molt més de les condicions polítiques en què es realitzi. I que més enllà caldrà, quan es donin les circumstàncies favorables, que no és precisament ara, recuperar i eixamplar aquesta garantia, molt probablement per mitjà d'una reforma de la Constitució que entre altres coses reconegui explícitament la nostra realitat nacional.

No conec millor garantia d'èxit que la d'establir un acord bàsic –de mínims, si volem– entre les forces polítiques catalanes que vam aprovar l'Estatut i les que s'han esforçat a desplegar-lo i aplicar-lo lleialment.

Els proposo definir, defensar i exigir el mínim comú denominador en defensa de l'Estatut. La defensa de la dignitat catalana comença per aquí; en aquests moments passa per aquí. Parlo d'un mínim que contingui tot el que ha de contenir, tot allò que la sentència hagi pogut posar en qüestió; un acord a prova també, cal dir-ho, de neguits i confrontacions electorals, que sigui tan vàlid o que pugui ser tan vàlid avui com el dia després de les eleccions; un mínim acordat a Catalunya que puguem defensar, exigir i negociar amb les institucions centrals de l'Estat.

Tinc la convicció que cal superar la idea de la unitat com un acte màgic capaç de resoldre tots els problemes. Crec que la unitat no pot reduir-se a un fet puntual o a un moment de catarsi col·lectiva. Crec en la unitat més com un procés o com un fil conductor, amb un objectiu ben definit i amb els mitjans proporcionats.

Creguin-me, senyores i senyors diputats, si som capaços d'oferir aquest exemple de realisme i de lleialtat, haurem fet un pas modest però segur per recuperar la confiança ciutadana en la política. Ens convé fer-ho perquè és el que li convé al país, perquè és el mínim que la ciutadania espera de tots nosaltres. Perquè, per molt que impressionin els crits i les pancartes, el nostre poble coneix també l'altíssim valor de la convivència. Perquè no podem permetre'ns el luxe de noves picabaralles, malgrat que ja sé que entrem en un procés preelectoral, en què la confrontació política serà i és inevitable. Perquè hi ha una sentència que ens ha indignat i que alhora conviu amb una crisi que ens colpeix des de fa mesos i de la qual sortirem si concentrem totes les nostres forces, també en aquest tema, al més col·lectivament possible.

Senyores i senyors diputats, hi ha pactes que són possibles encara que no hi hagi confiança; són possibles si els compromisos estan clars i les clàusules contractuals donen les garanties necessàries. Però els pactes polítics només es poden fer o bé per força –que no és el cas–, o bé per la confiança. I aquí és on hi ha el moll de l'os de la situació en la qual ens trobem. Després de la sentència del Tribunal Constitucional, ha quedat tocat l'Estatut, que ja el refarem, però ha quedat lesionada, també, la confiança mútua. Aquest és el problema. Podrem abordar tal punt o tal altre amb legítima voluntat de recuperació del nostre text estatutari, però el problema no és només de recuperació, sinó de reparació de la confiança entre les institucions catalanes i espanyoles. El que ha crescut i creix és la desafecció, el cansament, la fatiga i una legítima sensació també d'irritació, que ens ha portat –o que ens pot portar, més aviat– a pensar que cal deixar de banda el camí de l'entesa, del pacte o de l'acord.

Nosaltres demanem respecte i reconeixement; respecte i reconeixement que volen dir, òbviament, quotes de poder i també d'autogovern. Però no és només de competències que parlem: també parlem de visions, parlem d'emocions, parlem de sentiments, d'afecte, l'absència del qual és el desafecte, i d'aquí ve la desafecció.

Què hem de fer, doncs, en aquesta hora decisiva? Abandonar el camí de l'entesa, o persistir a voler que Espanya sigui diferent, encara que una part d'ella no ho vulgui? Jo crec que Catalunya no podrà avançar tota sola; més ben dit, sí que pot estar sola, però, honestament, he de dir que tinc la convicció que la solitud no és el progrés i que el progrés només és possible fent un joc d'identitats múltiples, no exclouents, que reforcin la nostra identitat, i projectant-nos.

La relació Catalunya-Espanya –o Espanya-Catalunya, tant se val– ja no podrà basar-se en el compromís i l'acord si no recuperem la confiança i el respecte. Seria molt lamentable que de la voluntat al pacte acabéssim derivant a l'interès del contracte. En els pactes el més important no és la lletra, sinó l'esperit, l'actitud, la paraula donada, l'encaixada de mans; el pacte exigeix confiança i lleialtat. En els contractes l'important és la lletra: les garanties, la signatura, el compromís adquirit; en els contractes, òbviament, el que prima és l'interès.

Sense confiança pot obrir-se pas una nova relació més freda, pràctica i exigent, no exempta de malentesos o conflictes, també segurament més racional que emocional. Sense confiança Catalunya podria acabar decantant-se per una relació marcada bàsicament per l'interès i concloure que, si Espanya ens interessa per raons econòmiques, socials, culturals, polítiques o estratègiques, sense ignorar, evidentment, la profunda vinculació emocional que també senten –o sentim– milions de catalans, llavors ens

hi hem d'entendre, fixant naturalment les nostres condicions, i aconseguir un equilibri que permeti projectar-nos, créixer i fer possible alhora la nostra voluntat inequívoca d'autogovern i la nostra identitat. Ens hi hem d'entendre, doncs, en definitiva, perquè ens interessa; així de clar o així de cru. Dit tot això, jo estic pel pacte i no pel contracte.

Estic convençut que el present de Catalunya passa ara per fer complir el que hem acordat i que la recuperació plena i íntegra de l'Estatut no és només una exigència democràtica i ètica, fruit de la seva legitimitat i d'una visió de país més o menys àmpliament compartida, sinó el camí que ens ajudarà a restablir un nou model. Mentre refem l'esperit constitucional del 78, recuperem i hem de recuperar el contingut del text estatutari.

Espanya, en el seu conjunt, no és aquesta sentència. Espanya no és tampoc el Tribunal Constitucional que l'ha dictada. Però és obvi que hi ha una part de la societat espanyola que no només comparteix la sentència, sinó que la troba fins i tot en alguns casos massa condescendent. Aquesta part de la societat representa una Espanya menys interessant i incloent que l'Espanya fins i tot de la Transició i la Constitució. Seria molt lamentable que el catalanisme, que històricament havia tingut un projecte de transformació i construcció d'Espanya, acabés veient-se temptat de centrar-se només en el projecte de transformació i construcció de Catalunya. Seria lamentable, però per a alguns la sentència ho fa possible.

En l'escenari actual hi perdem tots, és clar, però qui més hi perd, també ho crec, és Espanya, perquè és més pobra moralment, perquè frena la seva pròpia pluralitat, perquè entén menys les emocions i les voluntats dels seus pobles.

Finalment, estic convençut que, malgrat aquesta hora greu i exigent que deia al començament, estem davant d'una hora també esperançada, perquè de tot aquest procés en sortirà, n'estic convençut, una Catalunya més forta, més conscient que, no pel fet que d'altres en el passat perdessin temps i oportunitats d'avançar en l'autogovern, ara nosaltres hem de córrer tant que posem en risc la convivència que s'ha construït amb l'esforç de generacions. Més conscient que mai que cap deriva no ens pot fer perdre el valor essencial de la unitat civil del nostre poble, que és el bé més preuat que tenim; més conscient que mai que les identitats múltiples són el model del futur per a les nacions com la nostra i en un món cada vegada més obert i globalitzat; més conscient que mai que totes les forces polítiques catalanistes han de compartir espais comuns; més conscient que mai que el progrés de Catalunya i les eines que el fan possible són la clau de volta de la nació i que sense progrés no hi ha nació. Garantim el progrés, fem de l'interès la punta de llança de les nostres estratègies; recuperem afectes si és possible però, per damunt de tot, fem-nos respectar per avançar. I el primer de tot és fer respectar l'Estatut, no abandonar-lo, ni menystenir-lo, ni ignorar-lo. Aquest hauria de ser l'objectiu essencial, bàsic, unitari i compartit d'aquest plenari, dels diputats i diputades, de la majoria de les forces polítiques de Catalunya en aquesta hora greu i exigent a què ens enfrontem.

Moltes gràcies, senyores i senyors diputats.